

**ԽՈՇՈՐ ԵՂՋԵՐԱՎՈՐ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԹԵԼԵԱԶԻՈՁԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ**

ՀՏԴ 619: 576. 89

DOI: 10.56246/18294480-2023.15-05

ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ ՎԱԼԵՐԻ

ՀԱԱՀ դասախոս,

կենսաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,

Անասնաբուժական և անասնաբուծության սանիտարական

փորձաքննության հետազոտական կենտրոնի ավագ գիտաշխատող

Էլփոստ՝ grigoryanvg@mail.ru

ՀԱԿՈԲՅԱՆ ԱՆՈՒՇ

ՀԱԱՀ դասախոս,

անասնաբուժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,

Անասնաբուժական և անասնաբուծության սանիտարական

փորձաքննության հետազոտական կենտրոնի առաջատար գիտաշխատող

Էլփոստ՝ akobian.anush@gmail.com

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ ԳԱՅԱՆԵ

ՀԱԱՀ դասախոս,

կենսաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Անասնաբուժական և անասնաբուծության սանիտարական

փորձաքննության հետազոտական կենտրոնի գիտաշխատող

Էլփոստ՝ gayanemartinovna@gmail.com

ԵՐԻԲԵԿՅԱՆ ՍՊԱՐՏԱԿ

ՀՎԿԱԿ ռեֆերենս լաբորատորիայի նմուշառման

բաժնի պատրասխանատու

Էլփոստ՝ vivarium2016@mail.ru

ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ ԼԻԱՆԱ

ՀԱԱՀ դասախոս,

անասնաբուժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,

Անասնաբուժական և անասնաբուծության սանիտարական

փորձաքննության հետազոտական կենտրոնի տնօրեն

Էլփոստ՝ lianagrigoryan7878@mail.ru

Տավարաբուծությունը համարվում է գյուղատնտեսության առաջադարձյուններից մեկը և մարդու սննդամթերքի գլխավոր աղբյուրը /միս, կաթ/, վերամշակման, թեթև արդյունաբերության հումքի, բույսերի սնուցման հիմնական մատակարարը:

Խոշոր եղջերավոր կենդանիների թելազիոզը Հայաստանում տարածված, սակայն քիչ ուսումնասիրված հիվանդություններից է: Տավուշի և Լոռու մարզերի մի շարք մանր գյուղացիական տնտեսություններում հետազոտվել են 567 տարբեր սեռահասակային խմբերի պարկանող կենդանիներ տարվա բոլոր եղանակներին: Հետազոտված կենդանիներից 108-ի մոտ /19,3%/ հայտնաբերվել են թելազիայի հարուցիչներ, որոնք եղել են 2 տեսակ՝ *Thelazia rhodesi* և *Thelazia guslosa*: Հիվանդության նկատմամբ առավել ընկալունակ են մինչև 1 տարեկան մադաշները, իսկ 3 տարեկանից բարձր հասակ ունեցող կենդանիները շատ քիչ են վարակվում: Որպես օրինաչափություն՝ վարակված կենդանիների մոտ ախտահարվում է հիմնականում 1 աչքը, միայն 18-ի մոտ /16,7%/ ախտահարվել են 2 աչքերը:

Հիվանդ կենդանիների քանակը հետզհետե ավելանում է և իր գազաթնակերպին է հասնում մայիսի վերջերից մինչև սեպտեմբեր ամիսը: Մադաշների մոտ էքսպրենսիվությունը հասնում է 58,4%-ի, իսկ հասակավորների մոտ՝ մինչև 13,1%: Այնուհետև սկսվում է հիվանդ կենդանիների քանակի նվազում. աշնանը հասնում է 5,3%-ի, իսկ ձմռանը՝ 0,2%: Գարնանը սկսվում է հիվանդ կենդանիների քանակի աճ՝ հասնելով մինչև 4,21%-ի, որը կապված է կենդանիներին արոտավայր տեղափոխելու և միջանկյալ տերերի՝ զոոֆիլ ճանճերի քանակի ավելացման հետ:

Բանալի բառեր՝ թելազիոզ, կենդանիներ, Տավուշ, Լոռի, աչք, հարուցիչ:

Ներածություն

Տավարաբուծությունը համարվում է գյուղատնտեսության առաջատար ճյուղերից մեկը և մարդու սննդամթերքի գլխավոր աղբյուրը /միս, կաթ/, վերամշակման, թեթև արդյունաբերության հումքի, բույսերի սնուցման հիմնական մատակարարը [8]: Ճյուղի զարգացմանը խոչընդոտող պատճառներից են համարվում ճիճվային հիվանդությունները, այդ թվում նաև թելազիոզը:

Խոշոր եղջերավոր կենդանիների թելազիոզի տարածվածությունն ու նրա պատճառած վնասը անհրաժեշտություն են առաջացնում ուսումնասիրել հիվանդության հարուցիչներին և առաջացրած հիվանդությունը, մշակել կանխարգելման և բուժման առավել արդյունավետ միջոցառումները:

Գրական աղբյուրների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ տավարի թելազիոզը տարածված է բազմաթիվ բնակլիմայական գոտիներում: Կարևոր հիմնախնդիրներից է համարվում գտնել արդյունավետ բուժման միջոց, ինչպես նաև պաշտպանել կենդանիներին միջանկյալ տերերի՝ ճանճերի հար-

ծակումներից: Թելյագիոզները աչքի և քթաարցունքային խողովակների ճիճվային հիվանդություններ են, որոնք բնորոշվում են կոնյուկտիվիտով, կերատիտով, ուժեղ արցունքահոսությամբ, եղջերաթաղանթի պղտորությամբ և խոցակալմամբ, երբեմն տեսողության կորստով: Թելյագիոզով հիվանդանում են խոշոր եղջերավոր կենդանիները, երբեմն ձիերը, հազվադեպ խոզերն ու շները: Հարուցիչները յուրաքանչյուր կենդանատեսակի համար յուրահատուկ են, սակայն շների հարուցիչները կարող են մակաբուծել նաև մարդկանց մոտ:

Խոշոր եղջերավոր կենդանիների մոտ մակաբուծում են հարուցիչների 3 տեսակներ՝ *Thelazia rhodesi* (Desmarest, 1872), *Thelazia gulosa* (Railliet et Henry, 1919), *Thelazia skrjabini* (Erschow, 1928): *Th. rhodesi* տեսակը տեղակայվում է աչքի կոնյուկտիվային խոռոչում և երրորդ կոպի տակ, *Th. gulosa* և *Th. skrjabini* տեսակները՝ քթաարցունքային խողովակում և արցունքագեղձի ծորաններում: Չնայած թելյագիոզի լայն տարածվածությանը՝ շատ քիչ ստույգ տվյալներ են հայտնի հիվանդության աշխարհագրության վերաբերյալ:

Ըստ գրական աղբյուրների՝ 20-րդ դարի 2-րդ կեսին թելյագիոզը տարածված էր եվրոպական շատ երկրներում: Չեխոսլովակիայում սպանդային կենդանիների 27,5% ախտահարված են եղել թելյագիոզով, որոնցից 70,6%-ի մոտ հայտնաբերվել են *Th. rhodesi*, 18,8%-ը՝ *Th. skrjabini* և 10,6%-ը՝ *Th. Gulosa* հարուցիչները: Բուլղարիայում տավարի մինչև 60%-ը վարակված էր *Th. rhodesi*-ով: Հեղինակներն այլ երկրների մասին տեղեկություններ չեն հայտնում [1]: Նախկին ԽՍՀՄ-ի տարածքում թելյագիոզը տարածված էր հիմնականում հարավում և Հեռավոր Արևելքում, բայց որոշ տարիներ արձանագրվել է նաև երկրի եվրոպական և ասիական մասի կենտրոնական մասերում: Հյուսիսում թելյագիոզ չի արձանագրվել [2, 3, 5]: Ներկայումս թելյագիոզը լայնորեն տարածված է ՌԴ-ում:

Ըստ Գ. Ս. Սիվկովի և ուրիշների [6] տվյալների՝ Տյումենի մարզի հարավում ինվազիայի էքստենսիվությունը մատղաշների մոտ հասնում է 36,2%-ի, իսկ հասակավորների մոտ՝ 12,9%-ի: Հիվանդության հարուցիչներն են *Th. gulosa*-ն (89,1%) և *Th. Skrjabini* (10,9%) տեսակները: Օրենբուրգի մարզում խոշոր եղջերավորների թելյագիոզ հիվանդությունը արձանագրվել է բոլոր շրջաններում, հարուցիչը եղել է *Th. rhodesi* նեմատոդը:

Հայաստանի Հանրապետությունում թելյագիոզ հիվանդության վերաբերյալ գիտական աղբյուրներում և համապատասխան հաշվետվություններում տվյալները բացակայում են:

Թելազիաները կենսահեղիններ են, միջանկյալ տերերն էգ զոոֆիլ ճանճերն են, հիմնական տեսակներն են *Musca autumnalis*, *M. amica* ճանճերը: Գարնանը կենդանիների աչքերում ձմեռած էգ հարուցիչները դնում են առաջին աստիճանի թրթուրներ, որոնց աչքերի արտահոսքի հետ կուլ են տալիս միջանկյալ տերերը՝ զոոֆիլ ճանճերը: Հարուցիչները համեմատաբար փոքր՝ 1-2 սմ երկարության նեմատոդներ են, իրարից տարբերվում են կուտիկուլայի կառուցվածքային առանձնահատկություններով:

Նյութը և մեթոդը

Հետազոտությունները կատարվել են 2020-2023թթ. ՀԱԱՀ անասնաբուժության ու անասնաբուժական սանիտարական փորձաքննության հետազոտական կենտրոնի լաբորատորիայում:

Համաճարակաբանական իրավիճակի գնահատման համար նյութ են հանդիսացել սեփական հետազոտությունների արդյունքները, ինչպես նաև անասնաբուժական ծառայությունների հաշվետվությունները:

Կենդանիների հետազոտությունները կատարվել են Տավուշի, Լոռու մարզերի մի քանի տնտեսություններում: Թելազիոզի տարածվածության ուսումնասիրման համար կենդանիները ենթարկվել են կլինիկական հետազոտության:

Ընդհանուր առմամբ հետազոտվել են 567 գլուխ տարբեր սեռահասակային խմբի պատկանող կենդանիներ, այդ թվում 141 գլուխ մինչև 1 տարեկան հորթեր, 1-2 տարեկան՝ 186 գլուխ, 2-3 տարեկան՝ 132 գլուխ, 3 տարեկանից բարձր՝ 108 գլուխ կենդանիներ: Խոշոր եղջերավոր կենդանիների մոտ հայտնաբերված թելազիաները և թրթուրները ֆիքսվել են Բարբազալոյի լուծույթում, այնուհետև տարբերակվել են՝ օգտվելով համընդհանուր կիրառություն ունեցող մեթոդներից /4, 5,6/: Ընդհանուր առմամբ հավաքվել և հետազոտվել է 336 հարուցիչ:

Կենդանիների թելազիոզով վարակվածության տարիքային և եղանակային շարժընթացի ուսումնասիրության նպատակով կատարվել են ամենամսյա կլինիկական հետազոտություններ:

Խոշոր եղջերավորների մոտ մակաբուծող զոոֆիլ ճանճերի տեսակային կազմի ուսումնասիրությունները կատարվել են թելազիոզի նկատմամբ անբարենպաստ տնտեսություններում: Սեռահասուն ճանճերը հավաքվել են հիմնականում միջատաբանական ցանցով, այնուհետև անշնչացվել են քլորոֆորմով:

Ճանճերի տեսակային կազմը որոշվել է ՄԵՇ-1 խոշորացույցով և Ա. Ա. Շտակեյբերգի, Լ. Ս. Զիմինի [3, 8, 9] որոշիչներով:

Արդյունքներ և քննարկում

Հայտնի է, որ թելազիղզի տարածման աղբյուր են հանդիսանում վարակված խոշոր եղջերավորները, որոնք արոտավայր են տեղափոխվում առանց նախնական ճիճվաթափման: Տավուշի և Լոռու մարզերում կենդանիների արոտային պահվածքի են տեղափոխում մարտ ամսին, որը համընկնում է միջանկյալ տեր հանդիսացող գոռֆիլ ճանճերի ակտիվացման հետ: Կենդանիները վարակվում են թելազիղզով՝ արոտավայր տեղափոխվելուց 14-28 օր անց: Դա պայմանավորված է հարուցիչի կենսաբանությամբ, այդ ընթացքում ճանճերի օրգանիզմում ընթանում է հարուցիչների մետամորֆոզը, և նրանք դառնում են ինվազիոն: Հերթական անգամ արցունքի արտահոսքով սնվելու ժամանակ ճանճի կնճիթից թրթուրները ակտիվորեն դուրս են գալիս և անցնում միջանկյալ տիրոջ աչքի ներքին անկյան հատված, որտեղ 21-42 օրվա ընթացքում դառնում են սեռահասուն:

Խոշոր եղջերավոր կենդանիների աչքում թելազիղզերի կյանքի տևողությունը մինչև 1 տարի է: Հիվանդության կլինիկական նշանները ի հայտ են գալիս արդեն ապրիլ ամսին: Հիվանդության առաջին նշաններն են առատ արցունքահոսությունը, լուսավախությունը, 2-3 օր անց կոնյուկտիվիտի նշանները սաստկանում են, զարգանում է կատարային բորբոքում: Աչքերի կոպերը այտուցվում են, և եզրերը արտազատված էքսուդատով սոսնձվում են իրար հետ: Հիվանդության ժամանակ աչքի հյուսվածքները ենթարկվում են տարբեր տեսակի փոփոխությունների՝ սկսած կոնյուկտիվիտից մինչև աչքի ծիածանաթաղանթի պատռվելն ու տեսողության կորուստը: Նույնիսկ ժամանակին բուժելու դեպքում խոցերի առաջացման տեղերում երևում են եղջերաթաղանթի տեսանելի փոփոխությունները:

Հիվանդ կենդանիների քանակը հետզհետե ավելանում է և իր գագաթնակետին է հասնում մայիսի վերջերից մինչև սեպտեմբեր ամիսը: Մատղաշների մոտ էքսուենսիվությունը հասնում է 58,4%-ի, իսկ հասակավորների մոտ՝ մինչև 13,1%: Այնուհետև սկսվում է հիվանդ կենդանիների քանակի նվազում, աշնանը հասնում է 5,3%-ի, իսկ ծմռանը՝ 0,2%: Գարնանը սկսվում է հիվանդ կենդանիների քանակի աճ՝ հասնելով մինչև 4.21%-ի, որը կապված է կենդանիներին արոտավայր տեղափոխելու և միջանկյալ տերերի՝ գոռֆիլ ճանճերի քանակի ավելացման հետ: Հետազոտությունների ընթացքում ախտահարված կենդանիների մոտ հայտնաբերվել են 2 տեսակի հա-

րուցիչներ՝ *Thelazia rhodesi* և *Th. gulosa*: 108 ախտահարված կենդանիներից առանձնացվել են 336 հարուցիչներ, որոնց 81,8% /275 հարուցիչ/ պատկանում էին *Th. rhodesi* տեսակին, իսկ 18,2% /61 հարուցիչ/ *Th.gulosa* տեսակին: Թելյազիոզի առաջին կլինիկական նշանները կենդանիների մոտ արձանագրվում են արոտավայր տեղափոխելուց 1-1,5 ամիս անց: Նույնիսկ ժամանակին բուժելու դեպքում խոցերի առաջացման տեղերում երևում են եղջերաթաղանթի տեսանելի փոփոխությունները:

Պարզվել է, որ թելյազիոզով ախտահարվում են բոլոր հասակի խոշոր եղջերավորները, բայց առավել շատ՝ երիտասարդները: Հետազոտված 567 գլուխ կենդանիներից վարակված էին 108-ը, որոնցից մինչև 1 տարեկան հորթերի վարակվածությունը կազմում է 47,5% /67 կենդանի/, 1-2 տարեկան մատղաշների մոտ՝ 15,2% /28 կենդանի/, 2-3 տարեկան մատղաշների մոտ՝ 7.6% /10 կենդանի/ և 3 տարեկանից բարձր հասակավորների մոտ՝ 2,8% /3 կենդանի/:

Հիվանդության արտահայտման գործում մեծ նշանակություն ունի 1 կամ 2 աչքերի ախտահարումը: Թելյազիոզով հիվանդ 108 կենդանիներից 18-ի /16.7%/ մոտ ախտահարվել են 2 աչքերը: Հիվանդությունը շատ ծանր է ընթանում երիտասարդ կենդանիների մոտ: Թելյազիոզը առավել չարորակ ընթացք է ունենում մինչև 1 տարեկան հորթերի մոտ, նրանցից 15-ի /22,4%/ մոտ ախտահարվում են 2 աչքերը: Հասակի հետ այդ ցուցանիշները նվազում են. 1-2 տարեկանների մոտ աչքերի երկկողմանի ախտահարվածություն նկատվում է 3 կենդանու մոտ /10,7%, 2-3 տարեկանների դեպքում՝ ընդամենը 1 կենդանու մոտ /10%/: Հասակավոր կենդանիների մոտ աչքերի երկկողմանի ախտահարվածություն չի հայտնաբերվել: Դա հավանաբար կապված է հասակային անընկալունակության և հասակավորների հետ հաճախի անցկացվող հակաճիճկային միջոցառումներով:

Եզրակացություն

Տավուշի և Լոռու մարզերի գյուղացիական տնտեսություններում խոշոր եղջերավոր կենդանիների թելյազիոզը տարածված հիվանդություն է: Հետազոտված 567 կենդանիներից 108-ի մոտ հայտնաբերվել են *Thelazia rhodesi* և *Th.gulosa* տեսակի հարուցիչներ: Հիվանդության նկատմամբ առավել ընկալունակ են մինչև 1 տարեկան մատղաշները, իսկ ամենաքիչը վարակվում են հասակավոր կենդանիները: Որպես օրինաչափություն առավել հաճախ ախտահարվում է կենդանիների 1 աչքը: Վարակված 108 կենդանիներից 18-ի մոտ /16,7%/ ախտահարվել են 2 աչքերը:

Օգտագործված գրականության ցանկ

- 1 Глазунова Л. А., Эпизоотическая ситуация по гельминтозам крупного рогатого скота на юге Тюменской области / Л. А. Глазунова, С. В. Деркач, А. Н. Сибен, А. А. Шварц, О. Н. Полякова // Труды Всероссийского научноисследовательского института ветеринарной энтомологии и арахнологии, Сборник научных трудов, Тюмень, 2006, с. 39-45.
2. Городович Н. М., К вопросу прижизненной диагностики теллязиоза крупного рогатого скота / Н. М. Городович // VIII конф. Молодых ученых Дальнего Востока, 1965, с. 153-154.
3. Зимин Л. С., Семейство Muscidae. Настоящие мухи. Фауна СССР. Насекомые / Л. С. Зимин, Москва, Изд-во АН СССР, 1951, т. 18, Вып. 4, 285 с.
4. Зубаирова М. М., Карсаков Н. Т., Заражённость крупного рогатого скота теллязиями в разрезе вертикальной поясности Дагестана / М. М. Зубаирова, Н. Т. Карсаков // Российский паразитологический журнал, 2008, № 3, с. 53- 55
5. Ивашкин В. М., Мухамадиев С. А., Определитель гельминтов крупного рогатого скота / В. М. Ивашкин, С. А. Мухамадиев // Наука, 1981, с. 196-201.
- 6.Капустин В. Ф., Атлас наиболее распространённых гельминтов сельскохозяйственных животных / В. Ф. Капустин, Москва, Государственное издательство сельскохозяйственной литературы, 1953, 135 с.
7. Сивков Г. С., Домацкий В. Н., Глазунова Л. А., Видовой состав возбудителей и распространение теллязиозов крупного рогатого скота на юге Тюменской области / Г. С. Сивков, В. Н. Домацкий, Л. А. Глазунова // Проблемы энтомологии и арахнологии: сб. науч. трудов ВНИИВЭА, 2005, Вып. 47, с. 114-118.
8. Штакельберг А. А., Определитель мух Европейской части СССР / А. А. Штакельберг, Москва, Изд-во АН СССР, 1933, 482 с.
- 9.Штакельберг А. А., Синантропные двукрылые фауны СССР / А. А. Штакельберг, Москва, Изд-во АН СССР, 1956, 163 с.

THE LAZIASIS OF CATTLE IN THE REPUBLIC OF ARMENIA

GRIGORYAN VALERI

*Senior Researcher of the Scientific Center for Veterinary Medicine and
Veterinary Sanitary Expertise*

PhD in Biological Sciences, Associate Professor

ANAU lecturer

e-mail: grigoryanvgv@mail.ru

HAKOBYAN ANUSH

PhD in Veterinary Sciences, Associate Professor

Leading Researcher of the Scientific Center for Veterinary Medicine and

Veterinary Sanitary Expertise

ANAU lecturer

e-mail: akobian.anush@gmail.com

PETROSYAN GAYANE

*PhD in Biological Sciences, Associate Professor
Researcher of the Scientific Center for Veterinary Medicine and
Veterinary Sanitary Expertise
ANAU lecturer
e-mail: gayanemartinovna@gmail.com*

YERIBEKYAN SPARTAK

*Responsible for the Sampling Department
of the NCDC Reference Laboratory
e-mail: vivarium2016@mail.ru*

GRIGORYAN LIANA

*PhD in Veterinary Sciences, Associate Professor
Director of the Veterinary Medicine and Veterinary
Sanitary Examination Research Center
e-mail: lianagrigoryan7878@mail.ru*

Cattle breeding is considered one of the leading branches of agriculture and serves as a primary source of human food (meat, milk), plays a crucial role in supplying plant nutrition, in processing raw materials for light industry.

Cattle Thelaziasis is one of the widespread but little studied diseases in Armenia. In a number of small farms of Tavush and Lori marzes, 567 animals belonging to different age groups were examined in all seasons of the year. 108 of the examined animals /19.3%/ were found to have Thelazia pathogens, which were of 2 species: Thelazia rhodesi and Thelazia gulosa. Cubs up to 1 year old are most susceptible to the disease, and animals older than 3 years are rarely infected. As a rule, in infected animals, mainly 1 eye is affected, only 18 /16.7%/ have 2 eyes affected.

The number of sick animals gradually increases and reaches its peak from late May to September. Extensivity in young animals reaches 58.4%, while in adults - up to 13.1%. Then the number of sick animals decreases, reaching 5.3% in autumn and 0.2% in winter. In spring, the number of sick animals increases, reaching up to 4.21%, which is associated with the transfer of animals to pasture and an increase in the number of intermediate hosts, such as zoophilic flies.

Keywords: *Thelaziasis, animals, Tavush, Lori, eye, pathogen.*

ТЕЛЯЗИОЗ КРУПНОГО РОГАТОГО СКОТА В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ

ГРИГОРЯН ВАЛЕРИЙ

*Старший научный сотрудник Научного центра ветеринарной и
ветеринарно-санитарной экспертизы
Кандидат биологических наук, доцент
Преподаватель АНАУ
электронная почта: grigoryanvgv@mail.ru*

АКОПЯН АНУШ

*Ведущий научный сотрудник Научного центра ветеринарной
и ветеринарно-санитарной экспертизы*

Кандидат ветеринарных наук, доцент

Преподаватель АНАУ

электронная почта: akobian.anush@gmail.com

ПЕТРОСЯН ГАЯНЕ

*Научный сотрудник Научного центра ветеринарной
и ветеринарно-санитарной экспертизы*

Кандидат биологических наук, доцент

Преподаватель АНАУ

электронная почта: gayanemartinovna@gmail.com

ЕРИБЕКЯН СПАРТАК

Ответственный за пробоотборный отдел

референс-лаборатории АО

электронная почта: vivarium2016@mail.ru

ГРИГОРЯН ЛИАНА

Кандидат ветеринарных наук, доцент

*Директор Научно-исследовательского центра ветеринарной
и ветеринарно-санитарной экспертизы*

электронная почта: lianagrigoryan7878@mail.ru

Скотоводство считается одной из ведущих отраслей сельского хозяйства и является основным источником пищи человека (мясо, молоко), переработки, сырья для легкой промышленности, основным поставщиком питания растений.

Телязиоз крупного рогатого скота является одним из широко распространённых, но малоизученных заболеваний в Армении. В ряде мелких хозяйств Тавушской и Лорийской областей во все сезоны года обследовано 567 животных, принадлежащих к разным возрастным группам. У 108 обследованных животных /19,3%/ выявлены возбудители *Thelazia* 2-х видов: *Thelazia rhodesi* и *Thelazia gulosa*. Наиболее подвержены заболеванию детеныши до 1 года, редко заражаются животные старше 3 лет. Как правило, у инфицированных животных поражается преимущественно 1 глаз, только у 18 (16,7%) поражаются 2 глаза.

Число больных животных постепенно увеличивается и достигает пика с конца мая по сентябрь. Экстенсивность у молодняка достигает 58,4%, а у взрослых - до 13,1%. Затем количество больных животных начинает снижаться, достигая 5,3% осенью и 0,2% зимой. Весной начинается увеличение числа больных животных, достигающее до 4,21%, что связано с переводом животных на пастбище и увеличением числа промежуточных хозяев - зоофильных мух.

Ключевые слова: *телязиоз, животные, Тавуш, Лори, глаз, возбудитель.*

Հոդվածը ներկայացվել է խմբագրական խորհուրդ 05.05.2023թ.:

Հոդվածը գրախոսվել է 14.05.2023թ.:

Ընդունվել է տպագրության 17.11.2023թ.: